

3 מענים דחופים הדרושים לילדי מבקשי מקלט במערכת החינוך בישראל

יולי 2021

"קשה לקבל כי במדינה מפותחת כמו ישראל תתאפשר פגיעה כה משמעותית בילדים בעלי פוטנציאל תקין לחלוטין שאמור להבטיח חיים נורמטיביים רק בשל סטטוס ההגירה של הוריהם."
פרופ' יעל לייטנר, המכון להתפתחות הילד בבית החולים איכילוב

אלפי ילדים למשפחות מבקשי מקלט חיים היום בישראל ושלובים במערכת חינוך חובה. רובם המוחלט נולדו בארץ. על פי ראשי רשויות מקומיות, מומחי חינוך וצוותים בבתי הספר ובגנים ברחבי הארץ, ישנו צורך דחוף בהשקעת משאבים לשילוב מיטבי של ילדי מבקשי המקלט במערכת החינוך ולמענה לצרכיהם הייחודיים, לטובתם ולטובת האינטרס הציבורי הכולל, כבר בשנת הלימודים הבאה עלינו לטובה.

ע"פ [דוח של מרכז המידע והמחקר של הכנסת](#), בשנת הלימודים תשפ"א למדו במערכת החינוך כ- 6,400 תלמידים שהוריהם מאריתראה ומסודן וחוסים בישראל תחת מדיניות ההגנה קבוצתית. על פי הנתונים, כ-2,700 מהילדים למדו בשנה האחרונה בקדם-יסודי, כ-3,500 ביסודי ו-כ-80 בעל-יסודי.

ילדי מבקשי מקלט סובלים מפערים התפתחותיים ולימודיים חמורים, מעיכובים שפתיים, מקשיי התנהגות ומאתגרים רגשיים. פערים ועיכובים אלו נובעים ממגוון סיבות: בין היתר, מהשנים שבהן שהו הילדים בתת-תנאים במסגרות פיראטיות לגיל הרך (ה"בייביסטרס"), וכן מחיים ללא מעמד מוסדר ובמצוקה כלכלית. הגננות, המורות ויתר הצוות החינוכי מתמודדים על בסיס יומי עם קשיים רבים עקב מצבם החמור של הילדים, וזאת ללא הכשרה מתאימה, גישור שפתי ותרבותי או משאבים נוספים.

רובם המכריע של ילדים אלה התחנך בשנות חייו הראשונות במסגרות שלא סיפקו מענה לצרכיהם ועיכבו את התפתחותם. הצורך הדחוף להתפרנס ושעות העבודה הארוכות, כמו גם חוסר הגישה למסגרות חינוך יום מוזלות, הביאו לכך שילדי מבקשי מקלט רבים נשלחו ונשלחים מגיל רך ביותר ל"בייביסטרס", המכונים גם "מחסני ילדים" - גנים פיראטיים אשר מתאפיינים בתנאים פיזיים קשים, במחסור בכוח אדם, בהעדרם של תנאי בטיחות הולמים ובמחסור בידע לניהול מסגרת לטיפול בילדים. במסגרות אלה שוהים תינוקות ופעוטות בלולים שעות רבות, ללא גרייה והעשרה.¹

¹ ר' ד"ר יעל אמיר, פרופ' מישל סלואן, דו"ח מחקר: מיפוי התנאים ההתפתחותיים ב"מחסני הילדים", הגנים הפיראטיים בהם שוהים ילדי מהגרי העבודה ומבקשי המקלט בישראל, אוניברסיטת תל אביב, 2016

כל אלו מובילים לכך שילדי מבקשי המקלט סובלים מעיכובים התפתחותיים ולימודיים חמורים ביותר כבר עם כניסתם למערכת חינוך החובה בגיל שלוש, אף שפוטנציאל ההתפתחות של מרביתם תקין לחלוטין. לצד הצורך הברור בהסדרת המערך חינוכי לגילאי לידה עד שלוש לילדי מבקשי מקלט, ישנה דחיפות בהקצאת משאבים לתגבור מיידי של מוסדות החינוך הקדם יסודיים והיסודיים שבהם לומדים היום הילדים, לשם התמודדות עם הפערים השפתיים והלימודיים, כבר בשנת הלימודים הבאה.

על התגבור לכלול את המענים הבאים :

1. מערך גישור שפתי ותרבותי בין הורי התלמידים לצוותי החינוך
כיום לא קיים מערך מוסדר של מגשרים שפתיים במוסדות החינוך שבהם לומדים ילדי מבקשי המקלט. בלי מגשרים לא מתאפשר לצוות החינוכי לבנות תקשורת מלאה עם ההורים, שלרוב אינם דוברי עברית, ולגייסם למעורבות בעשייה החינוכית לטובת הצלחת ילדיהם. גישור שפתי הוא קריטי להצלחה זו.
2. השתלמויות והדרכה לאנשי ונשות הצוות, לרבות :
השתלמויות בנושאי היכרות עם קהילות מבקשי המקלט החיות בארץ, דרכים פדגוגיות, מתודולוגיות ודידקטיות לסגירת פערים, במיוחד פערי שפה, פדגוגיה של ילדים בסיכון, ועוד ;
ליווי שוטף ותמיכה במהלך שנת הלימודים על פי תוכנית שתיבנה עם מנהל/ת בית הספר/אשכול הגנים ותכלול אחת או כמה מהפעילויות הבאות : ייעוץ אישי, ייעוץ קבוצתי, השתלמות, צפייה ומשוב וכו' ;
3. תוספת שעות הוראה שבמרכזן הקניית השפה העברית וסגירת פערים במקצועות לימוד בשפה העברית

סך עלות תקציבית משוערת : כ-15,000 שקלים לתלמיד לשנה.

לפרטים נוספים : עדי דרורי-אברהם, א.ס.ף - ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל
adi@assaf.org.il 0502717238